

COCKTAIL DE VARĂ

Zgomotul și aglomerația din spațiul public sunt adesea greu de suportat. Și mă refer la variantele virtuale, nu la cele din piață deși, sincer, nici alea nu sunt adesea ușor de îndurat. Ca persoană care îmi pot permite să am un oarecare control asupra timpului meu liber ceea ce îmi place realmente să fac este să citesc. Sigur pe ecrane, dar și pe hârtie, și dincolo de doza zilnică de conectare la starea planetei și chiar a universurilor noastre mai mult sau mai puțin perceptibile, îmi place enorm să citesc eseuri și literatură. În ultima vreme însă nu mai pot s-o fac din cauza zgomotului, cu alte cuvinte a avalanșei de informații care se revarsă din toate părțile asupra noastră. Concentrare și disciplină pentru a alege ce este important și a nu devia de la ruta aleasă – ar fi rețeta succesului. Dar, din păcate, atât de dificil de realizat. Virtutea n-a fost niciodată ușoară, iar diavolul nu numai că poartă Prada, dar probabil are și aplicațiile lui Zuckerberg prin care știe cam ce ne-ar interesa și, prin urmare, ne tentează cu informații, avalanșe de informații, din zona respectivă. Nu pot să nu mă gândesc la ucenicul vrăjitor și să mă întreb dacă maestrul va mai reveni vreodată pentru a face ordine într-un univers tot mai greu de stăpânit.

Dar să aleg din multele lucruri despre care am citit sau le-am văzut în această vară și la care am reflectat sumar, cam atât cât mi-au permis următoarele știri sau evenimente care s-au revărsat și se revărsă în continuare prin toate mediile și canalele asupra noastră. Iată mai jos câteva mai apropiate de interesele mele și, pesemne, de sensibilitatea și percepția pe care le am față de fenomenul cultural în enorma lui diversitate prezentă.

Probabil că pentru multă lume cele două foarte mediatizate premiere cinematografice Barbie și Oppenheimer au fost evenimente de neratat în această vară. N-am apucat să văd Barbie, dar mi s-a spus că este minunat. Cum ar fi putut fi altfel un film despre o păpușă atât de longevivă ca Barbie, atât de iubită de

fetițe și atât de criticată de cei care i-au reproșat faptul că a comercializat imaginea și împuternicirea femeilor, că a impus standarde imposibile de frumusețe, că în universul Barbie nu există incluziune rasială și câte altele? Filmul din 2023 al Gretei Gerwig se pare că a inclus istoria complexă a lui Barbie și Ken și a criticilor care i-au studiat. Dar, dacă n-am văzut filmul nu pot să spun nimic personal despre el.

Merg rar la cinematograful, prefer să aștept să văd filmele pe vreo platformă, dar consultanta mea de cultură pop, adică fiica mea, mi-a spus răsplată că Oppenheimer este un film pe care trebuie să-l văd neapărat la cinematograful. Prin urmare am ales experiența deplină cu vizionare IMAX. N-am putut să nu-mi amintesc copilăria când să vezi filme cinemascop la Patria era tot ce puteai visa mai avansat tehnologic și să vezi Laleaua neagră era o mică minune care te făcea fericită. Sic transit...

Nu spun nimic despre film pentru că trebuie văzut. Fiecare înțelege din el ce este pregătit și educat să înțeleagă. Pe mine m-a ținut alertă pe toată durata lui de trei ore. De ce? Pentru că este vorba despre politică și cercetarea științifică. Chiar dacă ele sunt prezentate schematic și cu evidentă cantitate de corectitudine politică necesară unui film american poți citi/simți/intui multe printre rânduri și imagini și, mai ales, prin și din tăcerile care sunt adesea mai semnificative decât vorbele. Iar cercetarea științifică a fost și este un subiect dramatic în societatea românească din acest secol.

Dar să revin la Oppenheimer. Cu ce am rămas din film? Cu multe, dar probabil cel mai mult m-a impresionat personajul jucat în film de Rami Said Malek (cel care l-a interpretat pe Freddie Mercury în Bohemian Rhapsody, rol pentru care a primit și premiul Oscar în 2019). Este vorba despre fizicianul David Hill, cel care a depus mărturie în Senatul american în timpul audierii pentru

confirmarea lui Lewis Strauss ca ministru al comerțului. Impresionant ca model de integritate, prietenie adevărată și curaj civic. Câți dintre noi am mai avea azi acest curaj? Câți am fi gata să apărăm o idee sau o persoană împotriva spectacolului arogant al puterii guvernamentale și a diverselor autorități sprijinite de o presă care încă nu ajunsese la starea de profundă ideologizare pe care instituțiile publice o au azi, dar era totuși foarte vocală.

Aici însă vreau să-l evoc pe Malek, actorul egiptean, ca persoană care-și iubește rădăcinile. Le celebrează, este mândru și fericit că este produsul culturii sale. Pe pagina lui de pe Wikipedia am găsit acest citat pe care-l reproduc aici. Poate că cititorul care s-a rătăcit pe aici va înțelege cu ușurință de ce mi se pare atât de important că cineva își celebrează identitatea într-o lume care tinde să ne uniformizeze cât mai mult.

“Nu există prima sau a doua generație. Sunt egiptean. Am crescut ascultând muzică egipteană. Am iubit-o pe Umm Kulthum. L-am iubit pe Omar Sharif. Ei sunt oamenii mei. Mă simt minunat de legat de cultura mea și de ființele umane de acolo. Recunosc că am o experiență diferită de cei din jur, dar sunt extrem de îndrăgostit de și inclus în cultura egipteană. Este materialul din care m-am născut.” [1]

Și ce este fericirea în cele din urmă? Toți alergăm după ea, de la Oppenheimer la Barbie și la fiecare dintre noi. Nu știm, adesea nici măcar intuitiv, desi sigur intuiția ne ajută și ne luminează drumul. Stephanie Studer, redactor digital pentru SUA al publicației The Economist, ne propune pentru lecturile de vară, adică mai ușurele și, probabil, mai plăcute, să recitim articole despre ce ne face fericiți publicate de-a lungul timpului (relativ recent) în mult citata publicație [2].

“Nu știu alții cum sunt, dar eu când mă gândesc la ...” Lăsând la o parte referințele clasice oricum aproape necunoscute azi de o majoritate îngrijorătoare, când mă gândesc la termenii pe care-i folosim azi îmi dau seama cât de incerti și ambigui sunt. Și neapărat din cauza mea, eu folosesc constant dicționarele, cât mai ales din cauza modului rapid în care se schimbă realitatea/realitățile noastre, iar reflectarea lingvistică rămâne uneori în urmă.

Revenind, ce este fericirea? Cine poate să răspundă? Iată că Studer ne spune că, fie că știm sau nu, cei interesați au descoperit că fericirea este în formă de U, adică scade la vârsta mijlocie și revine la bătrânețe. Se pare că banii o pot cumpăra, în ciuda unor păreri contrare, dar devine din ce în ce mai scumpă cu cât vrei să ai mai multă. Copiii îi fac pe părinți mai fericiți decât se credea cândva, mai ales înainte de adolescență. În timpul adolescenței și după este mai greu pentru noi toți. S-a dovedit că lumea a fost la fel de fericită în timpul pandemiei ca și înainte, dar bucuria lumii a fost redistribuită, între grupuri de vârstă și între țări. Cercetarea poate documenta tot felul de chestiuni care pentru unii dintre noi erau observabile cu ochiul liber și fără

Mesh din expoziția „Biblioteca Academiei Române – o lume a cunoașterii”. Foto personală.

modelări matematice sofisticate. Ca de exemplu, că o plimbare pe afară, prin natură, poate să ne ajute, să ne ridice încrederea în noi și, pentru cei care nu cred decât ceea ce li se spune de către voci autorizate, oare cum le definim, cine le conferă autoritatea și pentru cât timp, cercetarea academică poate să susțină și acest lucru [3].

Am fost fericită să am șansa să particip la un eveniment deosebit: expoziția „Biblioteca Academiei Române – o lume a cunoașterii” care a marcat ziua limbii române. A durat doar trei zile, ca orice minune, și a fost cu intrare gratuită. Un prilej rar de a zări o infimă parte a minunilor care sunt parte a tezaurului cultural românesc.

Mi-a plăcut? Cum ar fi putut să nu-mi placă și să nu mă fi simțit încântată de ce-am văzut? Expoziția a prezentat publicului o selecție excepțională, alcătuită din câteva sute de exponate rare, dintre cele mai valoroase, din patrimoniul său de 14 milioane de piese (oficial numite unități de bibliotecă). Adică, așa cum spunea Nicolae Noica, director al

Bibliotecii Academiei Române, 0,01% din patrimoniu. Da, ați citit corect și pentru conformitate, puteți să-l ascultați pe președintele Academiei Române aici [4] în înregistrarea video a cărei adresă o găsiți la Referințe, la minutul 0:48, iar pe Nicolae Noica la minutul 3:02. Președintele Academiei Române vorbește cu durere despre incapacitatea instituțională românească de a găsi și oferi un spațiu adecvat pentru ca aceste minuni să fie vizibile și, în același timp, conservate și puse la dispoziția celor care doresc să-și cunoască rădăcinile. Oare de ce folosesc cei care scriu comunicatele de presă de la Academia Română (și toți cei care preiau textul lor) „a prezerva” în loc de „a conserva”? Noroc că președintele Ioan-Aurel Pop evită ciudatul termen când vorbește (și în continuare citez din comunicat) „despre importanța colecționării, prezervării, studierii și valorificării patrimoniului cultural național, atât pentru istoria țării, cât și pentru educarea tinerelor generații”

Am multe de comentat, dar... de fapt este foarte clar că vorbim despre indolența și lipsa de educație, ca să mă exprim relativ decent, a guvernanților sau, mai generalizat, a autorităților. Nu, nu cred în teorii mai mult sau mai puțin conspiraționiste. Dar sunt convinsă că „atât ne duce capul, atâta facem”.

Ce nu mi-a plăcut însă este sentimentul că expoziția a fost făcută „pe genunchi”. Foarte puține explicații, relativ plictisitoare, și adesea inexistente. Cum să fie educate tinerele generații? Asta presupunând că ar exista o voință de a ne lăsa educați. Mă includ aici, pentru că deși nu mai fac demult parte din noua generație, îmi place să continui să fiu educată. Dar te uiți la niște exponate pe care le bănuiești valoroase, ei bine pe unele le recunoaștem unii dintre noi, dar altfel n-ai de unde să știi ce reprezintă, care a fost contextul lor istoric, etc.? Păi asta cere timp și resurse (umane și, da, financiare) – adică... ceea ce pretindem că n-avem pentru cultură, dar găsim pentru altele. Probabil că supărarea mea este mai mare și pentru că tocmai m-am întors dintr-o scurtă vizită la Milano unde am vizitat muzee, pinacoteci, expoziții și așteptările mele erau reglate la alte standarde.

Iată un exemplu: sala Pallady era dominată de o imagine mare a ceea ce presupunem că este un grup de venerabili academicieni în timpul unei ședințe (Figura 1). Imaginea este impresionantă, bărbații se uită direct spre privitor, dar cine sunt? Unde are loc această întrunire, când?

Am căutat atent un text care să explice imaginea, ba chiar am și întrebat câțiva vizitatori, dar am primit ca răspuns doar zâmbete stingherite sau ridicări din umeri. Am apelat la doamna care în mod vizibil era reprezentanta organizatorilor, dar nu știu sigur cum ar fi corect s-o numesc. Ezit s-o numesc curatoare, deși mi s-ar părea corect ca sens, și nu pot să-i spun muzeografă pentru că nu eram într-un muzeu ci într-o sală de expoziție. Mă rog, trecând peste aceste dileme, o abordez și, deși foarte drăguță și amabilă, nu mi-a putut oferi decât presupuneri. Probabil este o ședință de lucru din sediul Universității, poate că pe la sfârșit de secol XIX. Nu este vina doamnei respective, era foarte drăguță și atrăgea atenția asupra unor exponate pe care n-ar fi trebuit să le ratăm. Dar... cum spuneam – atât s-a putut, probabil, cu bugetul existent.

Se pare că sediul istoric al Academiei Române va fi transformat într-un muzeu la standardele capitalelor europene proiect pentru care guvernul a aprobat 38 milioane de euro. În doi ani și jumătate [5]. Să vedem, nu?!

În rest, suntem mândri de comorile noastre, dar vorbim cu mare greutate despre ele. De ce? Pentru că a vorbi simplu, clar și coerent este rezultatul unor eforturi de cercetare, documentare și comunicare a acestor procese într-un mod inteligibil pentru toți cei pe care-i dorim mândri de originea și cultura lor națională. Adică nu este doar o șuetă "intelectuală" pe care o înțeleg doar cei inițiați și, adesea la început, poate nici ei. Mă întorc la Oppenheimer și la nevoia de a avea timp, resurse și confortul de a te putea concentra pe domeniul tău de interes (așa s-a născut laboratorul de la Los Alamos) pentru a avea rezultate remarcabile în cercetare [6].

Referințe

[1](<https://www.gqmiddleeast.com/features/gq-middle-east-launches-with-cover-star-rami-malek>)

[2](<https://www.economist.com/christmas-specials/2010/12/16/the-u-bend-of-life>)

[3](<https://www.economist.com/graphic-detail/2019/08/27/tweets-show-how-a-stroll-in-the-park-can-bring-happiness>)

[4](<https://www.youtube.com/watch?v=QgzF9R1R3Ao>)

[5](<https://www.descopera.ro/cultura/19867238-sediul-istoric-al-academiei-romane-devine-muzeu-la-cat-ajunge-investitia-si-cat-va-dura-proiectul>)

[6](<https://about.lanl.gov/oppenheimer/>)